

Førstekonservator emeritus Johannes A. Dons spaserer fra den gamle inngangssteinen, med bergarter bragt opp fra dypet, over til den nye inngangssteinen, med bergarter knust etter treff fra en nedfalt meteoritt. (Foto: Tom V. Segalstad).

STEIN FRA NORGES FØRSTE METEORITT-KRATER

Et nytt blikkfang er på plass utenfor Geologisk museum på Tøyen i Oslo. En omskriving av Ibsens beskrivelse av bukkerittet i Peer Gynt kunne være dekkende for de to store steinene som står utenfor Geologisk museums inngang nå: "Sten fra oven, sten fra unden, møt-tes i samme stunden".

I 75 år har det på hver side av museumsinngangen stått to rått tilhug-gede dekorative steiner av lokal opprinnelse. De har vært hentet i et gammelt steinbrudd ved Carl Berners plass, og demonstrerer hvordan en smelte har steget opp i en sprekk og plukket med seg store biter av forskjellig slags steiner på veien, inntil denne geologiske mosaikken størknet for ca. 250 millioner år siden. Denne unike bergarten, med mange forskjellige bergarter i seg, blir dermed et slags geologisk museum i seg selv!

For 4 år siden oppdaget to av geologene ved Museet, Johannes A. Dons og Johan Naterstad, at en oppknust bergart nord for Nesby-en i Hallingdal ikke måtte ha blitt oppknust nedenfra, men ved et fall av en meteoritt ovenfra for ca. 600 millioner år siden. Ut fra diameteren av kraterrestene, ca. 5 km, og dybden, ca. 700 meter, kan det beregnes at meteoritten må ha hatt en diameter på ca. 200 meter, og truffet med en stor fart på 20-30 km pr. sekund. Sammenstøtet må ha hatt en kraft tilsvarende flere hundre atombomber av Hiroshima-typen. Selve meteoritten er ikke funnet. Den ble nok sprengt i stykker ved sammenstøtet.

Meteoritt-krateret på Gardnos i Hallingdal er foreløpig Norges eneste. Geologisk museum har ønsket å benytte anledningen til å bytte ut en av de to like steinene utenfor museumsinngangen med en fra bunnen av meteoritt-krateret. Krater-bergarten, en såkalt breksje, består av biter av gneis sementert med finknust stein og kullstoff. Det svarte kullstøvet stammer fra kullstoffholdige skifre som lå over, og som meteoritten pulveriserte og presset ned i de underliggende steinmasser.

Det nye blikkfanget på museumsinngangens

høyre side er en slik breksje-bergart fra bunnen av meteoritt-krateret, og er en gave fra Veidekke A/S. Norges nyeste krater-attraksjon har ikke gått upåaktet hen i verden. Utenlandske geologer har valgfart til krateret i Hallingdal, og sier det er et av de best bevarte av verdens 130 meteorittkratere, fordi det er mulig å se forskjellige nivåer gjennom krateret. I tillegg har vi nå en 400 meter lang borkjerne som er tatt gjennom kraterbunnen, fra en boring finansiert av Norges forskningsråd.

Den 10. juni avduket den amerikanske geologen Mary-Hill French den nye inngangsteinen ved Geologisk museum. Hun og hennes mann, som også er geolog, har undersøkt meteorittkratere andre steder i verden, og holdt, like før avdukingen, gjesteforelesning ved Universitetet i Oslo om meteorittkratere.

Nye messing-skilt med geologisk informasjon er satt opp ved de to steinblokkene utenfor Geologisk museums inngang, og en spesialutstilling like innenfor inngangen lar publikum få innblikk i de geologiske resultatene av "sten fra oven, sten fra unden".

Tom V. Segalstad Bestyrer